

د افغانستان د څیړنې خبر پانه

۲۱مه گڼه ۱۳۸۸ کال د وري / غويي میاشتي

د افغانستان د معلوماتو د انسجام اداره: په افغانستان کې د معلوماتو د کچې لوړول	۲
څیړنیز څېړونه	۵
د افغانستان د څیړنې او ارزونې د ادارې نوې څیړنې	۷
د افغانستان د څیړنې او ارزونې د ادارې نوې څیړنې	۹
نوې څیړنې او سرچینې	۱۴
۱۴ بنځې او د بشر حقونه	۱۴
ادبیات او ژورنالیزم	۱۲
تاریخ او سیاست	۱۷
اسلامي څیړنې	۲۰

د افغانستان د څیړنې او ارزونې اداره
د څیړنې له لارې د افغانانو د ژوند بڼه کول

د افغانستان د معلوماتو د انسجام اداره: په افغانستان کې د معلوماتو د کچې لوړول

ښاغلی غلام جیلانی د افغانستان د معلوماتو د انسجام د ادارې څخه

د دفتر (UNOCHA).

ددې کار اصلي موخه بشري ټولنو ته د اساسي نخشو او معلوماتو د ادارې د خدمتونو برابرول وو.

دغې ادارې په افغانستان کې د ۱۳۸۱ کال د چنگاښ په میاشت کې د کابل د صدارت په انگرې کې په کار پیل وکړ او سیمه ایز دفترونه یې په هرات، جلال آباد، کندز، مزار شریف، او قندهار کې پرانیستل شول، او حکومت او بشري ټولنې ته یې د بیلابیلو جغرافیایي معلوماتي سیستمونو، داتا بیز او د معلوماتو د تنظیم خدمتونو د برابرولو کار ته ادامه ورکړه.

له هغې راهیسې یې له ګڼ شمیر وزارتونو او نړیوالو ټولنو سره په همکارۍ پیل وکړ: لکه، په کتمندو کې میشت د غرونو د پراختیا د نړیوال مرکز (ICIMOD)، د ملګرو ملتونو پراختیایي پروګرام، د امریکې د متحدو ایالتونو پراختیایي اداره (USAID)، ایشیا فونډیشن، د ملګرو ملتونو د وګړو وجهي صندوق (UNFPA)، اروپایي کمیسیون، په افغانستان کې د ملګرو ملتونو مرستندویه هیأت (UNAMA) او ډیر نور. د ۱۳۸۷ کال د لړم په میاشت کې دغه اداره په یوه خپلواکه غیر دولتي ادارې بدله شوه.

د ۱۳۸۳ کال د بشري معلوماتو مرکزونو یوې ارزونې دا وموندل چې په اصل کې د نړیوالو ټولنو ډیر غړې د افغانستان د معلوماتو

ایمیلی وینتربوتم، د اړیکو او مدافعې د څانګې اډیتوره، د افغانستان د څیړنې او ارزونې اداره (AREU)

په افغانستان کې د حکومت د ظرفیت د کچې لوړول د هیواد د راتلونکې ثبات لپاره په پراخه توګه ډیره ارزښتناکه ثابته شوې ده. د افغانستان د معلوماتو د انسجام اداره (AIMS) د نړیوالې ټولنې په منځ کې د نخشو د خدمتونو له امله یوه ډیره ښه پیژندل شوې اداره ده.

د کابل مرکزي دفتر ته د یو وروستي سفر په ترڅ کې دا څرګنده شوه چې ددې ادارې د پاملرنې یوآڅې یوه برخه د افغانستان په حکومت کې د معلوماتو د کچې لوړول دي. په تیرې خبر پانې (۱۳ مه ګڼه د ۱۳۸۲ کال د وري میاشت) کې د افغانستان د معلوماتو د انسجام د ادارې د موضوعي نخشې د وړتیا په هکله د یوې مقالې پر بنسټ، دغه لنډه مقاله چې د نوموړې ادارې فعالیتونو ته یوه هراړخیزه کتنه کوي.

دغې ادارې په ۱۳۷۲ کال کې د معلوماتي سیستم د ادارې د پروژې (ProMIS) د جوړښت سره سم د خوړو او کرهڼې د دارې (FAO) د مستقیمې څارنې لاندې په پاکستان کې په کار پیل وکړ.

د معلوماتي سیستم د ادارې د پروژې د معلوماتو مرکز په اسلام آباد کې د افغانستان په هکله د معلوماتو د تولید او ویشنې دنده لري ترڅو له دې لارې د ملګرو ملتونو د ادارو، نا دولتي ادارو او مرستندویه ټولنو ظرفیت د افغانستان بیا جوړونې د هڅو او پراختیایي فعالیتونو په برخه کې لوړ کړي.

د سپتمبر له یوولسمې نېټې (دوړې د میاشتې ۲۰) او د طالبانو د حکومت له راپرځیدو وروسته، دغې پروژې د مرسته ورکونکو ادارو له خوا د افغانستان د معلوماتو د انسجام ادارې (AIMS) ته واړول شو: د ملګرو ملتونو پراختیایي پروګرام، د خوړو او کرهڼې سازمان (FAO) او د ملګرو ملتونو د بشري چارو د همغږۍ

څخه په استفادې د هڅولو له لارې د پرمختيايي پروسي چټکتيا ده.

د افغانستان د معلوماتو د انسجام اداره په دې وروستيو کې د افغانستان د حکومت د ۲۵ وزارتونو او ډيپارتمنتونو له ډلې نه د ۲۳ سره د ولسمشر د دفتر په شمول، د مشورتي خدمتونو، روزنيزو پروگرامونو او ورکشاپونو د برابرولو په برخه کې مرسته کوي.

د افغانستان د معلوماتو د انسجام ادارې دولتي لوړ پوړو چارواکو ته د جغرافيايي معلوماتي سيستمونو، جغرافيايي موقعيتونو د سيستمونو او داتا بيزونو په هکله د ټکنالوجۍ د زده کړې ورکشاپونه په لاره اچوي. دغې ادارې تر اوسه ۲۰ د ټکنالوجۍ د پوهاوي ورکشاپونه لوړ پوړو او تخنيکي دولتي چارواکو ته په لاره اچولې دي. او په پام کې لري چې دا کار ولايتونو ته هم وغځوي.

دغې ادارې د سلواغې په مياشت کې د طبيعي چاپيريال ساتنې د ادارې (NEPA) کارکونکو ته يو ورکشاپ په لاره و اچولو.

معلوماتي خدمتونه او جغرافيايي معلوماتي سيستمونه

د افغانستان د معلوماتو د انسجام اداره هڅه کوي چې د معلوماتي ټکنالوجۍ او جغرافيايي معلوماتي سيستمونو په ډگر کې د ملي ظرفيت د لوړولو په برخه کې لارښوونکی اوسي. مرکزي دفتر کولای شي چې د افغانستان له لارې د دولت او خصوصي ادارو د هغو کارکونکو چې روزنيز پروگرامونه يې بشپړ کړي وي لیسټ او د هغوی په هکله پوره معلومات برابر کړي، لکه د دغې ادارې د ډاتا بيز سيستانت تصديق درلودونکی ترينينگ (ADCA).

دغې ادارې يو شمېر معلوماتي سيستمونه چې د معلوماتو د خپرېدو د سرعت د زياتېدو په موخه طرح شوي دي، ځای په ځای کړي دي. د ښوونې او روزنې وزارت ته يې يو داسې سيستم جوړ کړی چې د هغی له لاری د دولسم ټولگي فارغانو ته له دوو

د انسجام د ادارې د جغرافيايي نخشو موقعيت ټاکنو سره مينه وال وو. په هر حال، د افغانستان د معلوماتو د انسجام د ادارې ليد په "لومړي سر کې د افغانستان په حکومت کې د معلوماتو د ادارې د ظرفيت لوړول دي، او په دوهم سر کې حکومت او گڼ شمير بشري ټولنو ته د معلوماتو د ادارې د خدمتونو برابرول دي."

د دغه پراخ نظر د تر سره کولو او دولت او گڼ شمير ټولنو ته د مهمو معلوماتو د انتقالولو د ادارې د خدمتونو په موخه دغه اداره رازراز پراخې پروژې د نورو معلوماتي خدمتونو له ادارو سره په همکارۍ کې په لاره اچولې دي. د نيک مارتين نوې اجرايوي ريس د ويناوو پر بنسټ:

افغانستان په نړيواله کچه د يادولو وړ د اړيکو او معلوماتي ټکنالوجۍ (ICT) د استعدادونو خاوند دی. مونږ باور لرو چې د افغانستان د معلوماتو د انسجام ادارې ته د پراختيا له لارې به افغانان نه يواځې خپل دولت ته بلکه همدارنگه نورو مخ په ودې دولتونو ته د ارزښتناکه معلوماتو او اطلاعاتو د ادارې د خدمتونو د برابرولو جوگه شي.

د نړۍ په کچه د اړيکو او معلوماتي ټکنالوجۍ (ICT) ماهرين او هغه سيستمونه چې دوی يې طرح کوي، کېدای شي چې د افغانستان لپاره په ډير نږدې راتلونکې کې د عايداتو په يوې مهمې سرچينې بدل شي. د افغانستان د معلوماتو د انسجام په اداره کې زموږ مقصد ددې موخې د ترلاسه کېدو يقيني کول دي.

د نوموړې ادارې د روانو فعاليتونو دا لاندینۍ عمومي کتنه خپرونکو، مرستندويه کارکونکو او نورو ته چې د افغانستان په باب په کار بوخت دي د يوې سرچينې په توگه راغونډه شوې ده.

د دولت خدمتونه

د افغانستان د معلوماتو د انسجام د ادارې مهم تمرکز د دولت د خدمتونو پر بنسټ ولاړ دی. ددې موخه دولت ته د معلوماتو د ادارې په اړه د اساسي سلامتو وروکولو او د نوې ټکنالوجۍ

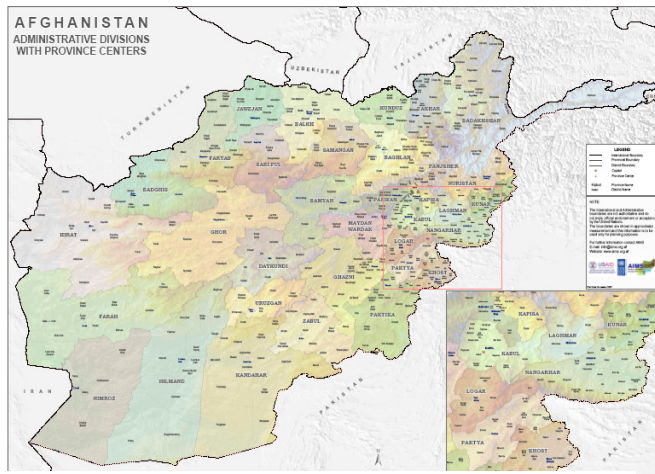
نه تر دریو میاشتنو د ځنډ پرته به د بري لیک پانې برابر کړي. په دې وروستیو کې د ۵۰۰۰۰ نه تر ۲۰۰۰۰ زده کوونکي په کمپیوټري شمېرو ثبت شوي دي چې د ډیر نږدې نه د افغانستان د ښوونې او روزنې څارنې ته زمینه برابروي.

سیمه ایزه شبکه

د افغانستان د معلوماتو د انسجام اداره په هرات، قندهار، مزار، کندز او جلال آباد په ښارونو کې د پنځو سیمه ایزو دفترونو شبکه لري چې د هیواد لویدیځې، ختیځې، شمالي، سویلي او شمال ختیځې سیمې تر پوښنې لاندې نیسي. نوموړې شبکه د ۱۳۸۲ کال راهیسې د دولت د ظرفیت د کچې د لوړولو او بیلابیلو اړوندو وزارتونو لکه د افغانستان د جیودوزی او کارتو گرافۍ لوی دفتر (AGCHO)، د مرکزی احصاییې دفتر (CSO)، د ښاري پراختیا وزارت (MUD) او ښاروالی سره په کار پیل کړې دی.

نخشې

په دوامداره توگه د موضوعی نخشو برابرول ددغې ادارې مهم تولیدات جوړوي. د ۱۳۸۰ او ۱۳۸۷ کلنو ترمنځ د ۲۲۰۰۰ څخه ډیری نخشې یې ویشلې دي. په افغانستان کې د توپو گرافیکي نخشو خپرول لا تر اوسه یوه پارونکې موضوع ده چې له خپرېدو وړاندې باید د افغان جیودوزی او کارتو گرافۍ له لوی دفتر سره سلاو شي (AGCHO). وروستی ملی توپوگرافیکي نخشې د ۱۳۴۹ کلونو روسي نخشې دي. دغې ادارې کومه سروی نه ده ترسره کړې او لومړني

د افغانستان د ادارې ویش نخشه د افغانستان د معلوماتو د انسجام د اړې له خوا (۱۳۸۲)

ادارې یوه برخه (NGA)، د خوړو او کرهنې د ادارې (FAO) د ۱۳۷۱ کال د ځمکې د پوښنې لړۍ او معلومات د انفرادی ادارو له خوا برابر شوي دي.

د ۱۳۸۱ کال راهیسې دغه اداره د افغانستان د موضوعی نخشو یوه لړۍ لکه ولایتي نخشې، د ولسوالیو نخشې، د ولسوالیو د زیانمنې نخشې، فزیکي نخشې، سیمه ایزې نخشې، د ځمکې د پوښنې نخشې، روغتیايي نخشې، د لارو د بیا جوړولو نخشې، د سیندونو نخشې، ښاري نخشې، او هغه نخشې چې د وزارتونو د ملگرو ملتونو د دفترونو او دسفارتونو د موقعیتونو ښکارندويي دي چاپې او پلورلې دي.

دغه اداره همدا رنگه د ځانگړو موخو لپاره فرهنگي نخشې جوړوي. یوه مهمه برخه د ولسوالیو د زیانمنې د نخشو جوړول دي. انتقالي ادارې او ملگرو ملتونو د افغانستان د مرستو د موخو په هکله خپل ژور څپگان څرگند کړي دي.

په افغانستان کې د ملگرو ملتونو مرستندویه هیات (UNAMA) پریکړه وکړه ترڅو په افغانستان کې تر ټولو زیاتي زیانمنونکې ولسوالۍ وپېژني، او د افغانستان د معلوماتو د انسجام له ادارې څخه یې وغوښتل ترڅو د دغې کړنلارې په پلي کیدو کې مرسته وکړي. د لومړنیو معلوماتو راغونډول او د لازیات تحلیل، تجزیې او پلان جوړولو لپاره د یو بنسټ په توگه د نخشو چمتو کول.

ددغې ادارې هغه نخشې چې د سپوږمۍ څخه اخیستل شوي دي، کېدای شي چې د چاپیریالي بدلون د ښودلو په موخه و کارول شي او په دې توگه د پالیسۍ او عملي پلانونو په

د معلوماتو د انسجام د ادارې د ظرفیتونو د لوړولو ارزښت لا تر دې دمخه نه دی ثابت شوی. هرڅو که، د ۱۱۹ افغانو کارکوونکو باور دی، چې د نیک مارتین لخوا یې مشري کېږي، چې ددوی خدمتونه د هیواد په پرمختیا کې ډیر ارزښتناک دي. د افغانستان د معلوماتو د انسجام د ادارې (AIMS) په هکله ددوی ویب پاڼه وگورئ www.aims.org.af او یا هم په کابل کې ددوی مرکزی دفتر ته مراجعه وکړئ.

تسویدولو کې یو ارزښتمن رول ولوبوي، لکه د ځنگلونو ویجاړیدل او د ځمکې د له مینځه تلل. یو شمیر معیاري نخشې د کابل په دفتر کې جوړې شوي کومې چې د لاسرسي وړ دي او په ټول افغانستان کې د سیمه ایزو دفترونو نه ترلاسه کېدای شي.

په ۱۳۸۳ کال کې دامریکې د متحدو ایالتونو د پراختیایي ادارې (USAID) او اروپایي کمیسیون (EC) په مالی لگښت د یوې ارزونې په پایله کې دا څرگنده شوه چې د افغانستان

څیړنیز خبرونه

چې دولتی پلان نه وي، مگر د ټول قوم ډله ایزه پریکړه د واده لگښتونو ته د ډیرو پیسو برابرول دي چې د ۱۳۸۱ کال راهیسې یې د کابل د ښار منظره بدله کړې ده.

ځمکه، واقعیت، او هینداره: سیاست او د کابل پلان جوړونه (درسالي د مسودې سرلیک)

پیترو لا تراوسه د دې موضوع په هکله د مرکو لاره اچولو ته لیاو له دی او دا کېدای شي چې د بریښنا لیک، SMS، او یا سکایپ له لارې تر سره شي. داخلاقې دلیلونو او دده د پوهنتون د څیړنې د پالیسۍ د کړنلارو سره سم، پیترو د هويت او د سرچینود پټ ساتلو په هکله په کلکه ژمن دی. د "Do No Harm" زیان مه رسوه " پالیسي د مرکه کېدونکو د گمارلو د څرنگوالي ساتنه هم کوي د پیترو سره کېدای شي چې په دې پټه اړیکه ټینګه شي: SMS) لاس ته راوړئ: pietro@calogero.us

پیترو کلو جیرو (بیرکلي، کلفورنيا) د کابل د پلان جوړونې د څرنگوالي په هکله یوه رساله لیکي. د هغه څیړنه د ډیرو پر له پسې ماسټر پلانونو: ۱۹۲۴ (۱۳۴۳)، ۱۹۷۰ (۱۳۴۹)، ۱۹۷۸ (۱۳۵۷) د تحلیل او تجزیې نه تر د ښاري پراختیا وزارت د سیمو د ښه کېدو په لار کې د هڅو پلې کولو، او د کابل د پلان جوړولو د څرنگوالي او دا چې څوک باید دا پلان جوړ کړي د نوموړې وزارت او د ښاروالۍ تر منځ د مخالفتونو یوه لړۍ ده. او همداراز هغه دې ته هم لیاو له دی چې کابل له ډیرو اړخونو نه د غیر افغانانو له خوا څرنگه پلان شوې دی د بیلگې په توګه، د بیلابیلو سفارتونو د امنیتي پولیسو په مرسته، گڼ شمیر خواوو او نادولتي ادارو له خوا.

۱۸۱۰-۱۴۱۵۹۹۴، سکایپ: pietrocalogero

د کابل په هکله نوې څیړنې

ایسیر، دانیل "کابل څوک سمبالوي؟ د جگړې وروسته ښاري پلازمینه کې ښاري سیاست څیړي" لندن: د کړکیچنو ایالتونو پروگرام، د کړکیچنو ایالتونو د څیړنې مرکز، د ۱۳۸۷ کال سلواغه ۲۸ مخ

پیترو غیر رسمی پراختیا د پلان جوړولو یوه ښه گڼي. هغه هڅه کوي چې د دولتي چارواکو او قوانینو، د ځمکې پلورونکو، شخصي ودانونکو او هغه کورنیو ترمنځ چې په غیر دولتي کورونو کې ژوند کوي، پراپیکوکار وکړي.

د دی پوهی د پراخولو د یوې لارې په توګه چې څرنگه د ټولنیزو پریکړو په پایله کې ښارونه جوړیږي، پیترو همدارنگه په کابل کې د ودونو د صالونونو د مبداء او منشأ سره لیاو له دی. دا ښایي

<http://www.crisisstates.com/publications/wp/wp43.2.htm> (PDF 1.58Mb)

د وينا پر بنسټ). د کابل ښاروالۍ د بنسټ اېښودلو راهیسې ۳۱ ښاروالانو په دې اداره کې دنده تر سره کړې. د طالبانو له را پریځېدو وروسته څلور ښاروالان راغلي دي: محمد انور جگد لک ، غلام سخی، روح اله امان ، او اوس انجینیر میر عبدالاحد صاحبی.

نوي څيړنه

د سولې او یوالي لپاره همکاري (CPAU) د شخړو ولایتی څيړنې

د سولې او یوالي لپاره همکاري (CPAU) دا ډول پنځه څيړنې په پام کې لري، درې یې په دې وروستیو کې په (بدخشان ، کندز او کابل) کې په لاره اچول شوي دي په داسې حال کې چې په غزني او وردک کې د تیاریدو په حال کې دي.

هانسن، کولی، کریستیان دنیس او ادریس زمان "د شخړې تحلیل او تجزیه: د بهارک ولسوالی د بدخشان ولایت" کابل؟: د سولې او یوالي لپاره همکاري (CPAU)، د ۱۳۸۷ د سلواغې میاشت ۲۴ مخ.

[http://www.cpau.org.af/research/docs_our_publications/Bahra k20%conflict20%analysis20Feb2009.pdf\(876KB\)](http://www.cpau.org.af/research/docs_our_publications/Bahra k20%conflict20%analysis20Feb2009.pdf(876KB))

له نوموړې څيړنې نه دا څرگندېږي چې د نشه یي توکو اقتصاد د موجودې ځمکې او اوبو د شخړو، ډله ایزې شخړې، حکومتي ضد شخړو او د عمومي سیاست د رنګ د بدلون، په ولایت کې اقتصادي او اجتماعي قوت، تر منځ اړیکې جوړې کړي. په مهمه توګه داسې نه ښکاري چې د سولې سیمه ایزې شوراګانې د لوړې کچې شخړو سره چې په هغه کې ګڼ شمیر ټولني شاملې دي او یا سیاسي پایلې لري معامله وکړي.

دیولین، لاورینس، جکوب رینک، کریستیانس دینیس، او ادریس زمان. "د شخړې تحلیل او تجزیه: د کندز ښار، کندز ولایت." کابل؟: د سولې او یوالي لپاره همکاري (CPAU) ۱۳۸۷ کال سلواغه ۲۴ مخ.

[http://www.cpau.org.af/Research/Docs_our_publications/Kun-duz%20Conflict%20Analysis%20Mar%2009%20Final.pdf\(1.63MB\)](http://www.cpau.org.af/Research/Docs_our_publications/Kun-duz%20Conflict%20Analysis%20Mar%2009%20Final.pdf(1.63MB))

د اوسني سیاست او پالیسۍ او د تاریخي معلوماتو د مقایسې پر بنسټ، دا پانډه د څرګندو یوه ده چې د جګړې نه وروسته کابل کې د کورنیو او بهرنیو رول لوبونکو تر منځ اړیکې د موجودو ښاري موسساتو د پالیسیو پر جوړښت له ځایي ګټو او لومړیتوبونو د په پام کې نیولو پرته، یوه ژوره اغیزه لري. د روسیې د تیري نه وړاندې دا په کابل کې د سیاست یو بشپړ بدلون دی، کله چې د ښاري مخالفتونو اصلي خط د سیالو قومونو او قومي ګټو تر منځ وو. له ۱۳۸۰ کال نه وروسته د پالیسۍ جوړونې ان تر دې اندازې چې د ښار د اوسیدونکو "د مشر په هکله" یې ډیره پاملرنه وکړه.

په عادلانه توګه د ښاري پراختیا په برخه کې بی پروایي کولای شي چې بیا هغه پخواني د تاوتریخوالي او مخالفتونو لاملونه په ښاري سیمو کې را منځ ته کړي: سیمه ایزو پالیسیو ته او د ښاري ځمکو مارکیټ ته د خلکو محدود لاس رسي، د ځوانانو په لوړه کچه اوزګارتیا او کمزوري ښاري خدمتونه.

حسین، جعفر عدلی. د کابل ښاروالې د "مافیا" په لاسونو کې ده [یوازې په دري ژبه]. کابل: د کابل ښاروالۍ د خپرونو خانګه، ۱۳۸۷ کال. ۲۱۲ مخ.

ددغې نوي کتاب لیکوال د ښاروالۍ د خپرونو په خانګه کې په کار بوخت دی. نوموړې په دغه کتاب کې د کابل او د ښاروالۍ لنډ تاریخ بیاني او د ۱۳۸۱ کال راهیسې د کابل په ښاروالۍ کې د ناتوانۍ او ناوړه کړنو د رابریخه کولو ادعا کوي.

ښاروالې په ۱۲۹۸ کال کې د "کابل د بلديې" په نوم منځ ته راغله چې وروسته تر هغې یوه وړه خانګه وه له محدودو کارکونکو او امکاناتو سره. اوس مهال د کابل ښاروالۍ ۱۵ مرکزي خانګې ، ۲۲ سیمه ایزې خانګې او ۱۴۳۹ رسمي کارکونکې لري. او که مونږ سیمه ایز کارکونکې او نور کارکونکې ورسره وشمیرو نو د کارکونکو شمیر به په بشپړه توګه ۵۴۲۹ تنو ته ورسېږي.

د پخواني ماسټر پلان پر بنسټ د کابل سیمه په بشپړ ډول ۳۲۸۴۰ هکتاره ځمکه د دوو میلیونو اوسیدونکو لپاره وه، دا مهال کابل ۱۰۳۰۵۱ هکتاره ځمکه تر پوښې لاندې لري چې د اوسیدونکو شمیر یې په بشپړه توګه کابو ۵ میلیونو تنو ته رسېږي (د لیکوال

د سولې او يووالي لپاره همکاري (CPAU) ۱۳۸۷ کال دکب
 مياشت ۲۲ مخ [http://www.cpau.org.af/Research/Docs_our_publications/Kabul%20Conflict%20Analysis%20\(Mar%2009%20Final.pdf](http://www.cpau.org.af/Research/Docs_our_publications/Kabul%20Conflict%20Analysis%20(Mar%2009%20Final.pdf) (636KB

داد کابل په کليوالو سيمو کې د شمالي ددرې دوو ولسواليو
 فرزې او کلکان د شخړو تحليل او تجزيه ده، د ولسوالي په
 کچه د ځمکې او اوبو پر سر شخړې واره وار د سولې دشورا
 په مرسته چې د CPAU له خوا د ۱۳۸۴ او ۱۳۸۷ کلونو ترمنځ
 مقرر شوې څيړل شوې دي. سيمه ايزې جگړې چې په شورا
 کې څيړل شوې دي تل کمزورې او پرته له مرگ ژوبلې وې
 لکه د واده پر سر شخړې، پور او ډير کم شمير ترېنگنې.

دغه رپوټ وړانديز کوي چې د ځمکې شخړې ته د حل موندلو
 هڅې بايد په سيمه کې د تاوتريخوالي د کمښت سبب شي.

په ولايت کې د جگړې تاريخي پس منظر، د قدرت ویش د سيمه
 ايزو ورو قوماندانو له خوا، د حزبونو زياتيدل، قومی توپيرونه،
 د اقتصاد قانوني (او غير قانوني) وده اکثريت وگړو لپاره د
 ثبات او امن د تامين په لاره کې يو لړ خنډونه را منځ ته کوي. له
 دې امله بايد چې د ثبات د ودې لپاره د ځمکې د شخړې حل ته
 پاملرنه وشي.

سنو، کريس، کريستيان دنيس، او ادريس زمان. "د شخړې
 تحليل او تجزيه: د فرزې او کلکان ولسوالي، کابل ولايت." کابل

د افغانستان د څيړنې او ارزونې د ادارې نوې څيړونې

گډون وده؟

دا پانه په پرمختيايي مرستو کې د دوه اړخيزې حساب
 ورکونې د پوهې او په عملی توگه په افغانستان کې د هغه
 څرنګوالي ته پاملرنه کوي.

سره له دې چې په مرستندويه اړيکو کې دوه اړخيزې حساب
 ورکونې ته د رسيدو په لار کې ډير خنډونه را بر څيره کېږي،
 خو په پای کې دوه اړخيزه حساب ورکونه به پراختيايي
 مرستې ډيرې اغيزمنوي. د بيلګې په توگه د پراختيايي
 پاليسيو لپاره د خلکو د ملاتړ زياتيدل، د حکومت د
 مشروعيت زياتيدل، د مرسته ورکونکو حساب ورکونه او د
 فساد پر ضد هڅو سره مرسته.

د ۱۳۸۷ کال د سلواغې مياشت، د افغانستان نوی سياسي
 ډلې: د ډموکراتيک کولو يوه لاره؟ د افغانستان د څيړنې
 او ارزونې د ادارې له خوا يو نوی سند د نويو ډموکراتيکو
 سياسي ډلو ونډه د افغانستان د ډموکراتيک کولو په بهير
 (NDPs) کې څيړي.

د ۱۳۸۷ کال د مرغومي مياشت د افغانستان د الف څخه
 تر يا مرستندويه لارښود کتاب (اوومه گڼه). يوه بی ساري
 سرچينه د بی ساري شرايطو لپاره، چې موخه يې د فعالينو،
 جوړښتونو او په هيواد کې د مرستې او بيارغونې هڅو ته
 اړوندې د حکومتي پروسو د پوهې دکچې لوړول دي. د
 مرستو د اصطلاحگانو يوه پراخه لغت نامه، د افغانستان
 د دولتي سيستم يوه کتنه، د هيواد او ښار يو لړ نخشې،
 لومړني مهم اسناد، او د اړيکو يو پراخ لارښود د دولتي
 ادارو، نا دولتي موسسو، مرستندويه ټولنو او نړيوالو
 کارکونکو په شمول يې وړاندې کوي. د الف څخه تر يا
 لارښود د افغانستان د څيړنې او ارزونې د ادارې يوه په زړه
 پورې څيړونه ده چې په پښتو او دري ژبو هم څيړيږي.

حکومت داري

د ۱۳۸۸ کال د وري مياشت (اپريل ۲۰۰۹) په افغانستان
 کې دوه اړخيزه حساب ورکونه: په پراختيايي مرستو کې د

او ارزونې بهیر ته د بې وزلو په ګټه پایلو د ښه والې پر لور د پرومهمو ګامونو په توګه اشاره کوي. ددی د نیمګړتیاوو سره سره لیکونکې وړاندیز کوي دا چې د نوموړې ستراتیژۍ ښه پلې کېدل کولای شي چې په افغانستان کې د بې وزلۍ د راتیتولو پر لور د هڅو یوالې او تنظیم ته ډیر ارزښتناکه وي.

د طبیعي سرچینو تنظیم

د ۱۳۸۷ کال د سلواغې میاشت میرآب سیستم ته یوه تاریخی کتنه: د بغلان د جنګروک کانال د مسالې څېړنېد وینسنت توماس او مجیب احمد لیکنه.

د افغانستان دولت او نورې ادارې چې د اوبو او اوبو لګولو په سکتور کې کار کوي په هیواد کې د ډله ایزې اوبو د مدیریت په برخه کې د میرآب (د اوبو ماهر) سیستم اهمیت په ګوته کړی دی. سره له دې د پالیسۍ په اړوندو اسنادو کې، د "دودیزو قوانینو"، "د میرآب د سیستم" او د "یراب فرهنگ" تعریف لا تر اوسه روښانه نه دی.

د قضیې ژوره څېړنه د اوبو د ډله ایزې ادارې رسم او هغه چاپیر یال چې په کې دا کار تر سره کېږي د ودې د څرنگوالي یو تاریخی انځور برابر وي.

او دا استدلال کوي چې دمیرآب سیستم وړاندې تر دې چې دود شي فقط یو ټولنیز بنسټ یې درلود او د زور او ددی د شاو خواپېښو پر بنسټ مینځ ته نه دی راغلی.

جنسیت (جنډر)

د ۱۳۸۷ کال د سلواغې میاشت پریکړې، غوښتنې او توپیر: په افغانستان کې د واده رسم، د ډیبرا. جی. سمیت لیکنه.

د واده دود د افغانانو په ټولنیز ژوند او کورني چاپیریال کې د جنسیت د غښتلتیاوو د پیژندنې مهمه برخه ده. دغه موضوعي پانډه د واده اړوندو پریکړو بهیر او د واده رسمونه را سپړي. دا د کورني تاوتریخوالي او په ځانګړې توګه د واده رسم تر مینځ اړیکې ترسیموي. لاندینې څېړنه د څلورو ولایتونو (بامیان،

لیکوال ټینګار کوي چې د افغانستان حکومت او نړیوالې ټولنې سیاسي ګوندونه په اغیزمنه توګه محرومه کړې دي او د هغو مرستو او همکارۍ ته د بیا ارزونې اړتیا لیدل کېږي چې دوی یې د دموکراسۍ په رامنځته کولو کې کولای شي. او ادعا کوي چې اوس مهال نوې دموکراتیکې سیاسي ډلې په اغیزمنه توګه فعالې نه دي او د راتلونکي لپاره په دې اړه چې څرنگه دوی کولای شي چې په دې بهیر کې د پاموړ رول ولوبوي، غوره وړاندیزونه په ګوته کوي.

پالیسي جوړونه

د ۱۳۸۷ کال د سلواغې میاشت د افغانستان دملې پراختیایي ستراتیژۍ د سمون بهیر: اغیزمن لاملونه او ستونزې د سید محمد شاه لیکنه.

د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره د افغانستان ملي پراختیایي ستراتیژي (ANDS) چې د یو لړ ګډو پالیسیو د دوه اړخیز عمل پایله ده څېړي. نوموړې ستراتیژي د یو شمیر نورو مهمو اسنادو او پروسو سره چې د هیواد پراختیا پورې اړوندې دي تړاو لري، لکه د زریزې پراختیایي موخې (MDG)، د افغانستان د تړون او ګډې همغږۍ د ادارې شورا، د افغانستان دولت، مرسته ورکونکو او تر ټولو مهم د افغانستان اوسیدونکو ته وړاندیزونه کوي. د ملي پراختیایي ستراتیژۍ د جوړوېدو وڅخه وروسته دغه پانډه د ستراتیژۍ د جوړولو د مشورو د بهیر یو اړتیاوې او کمزورتیاوې و څېړلې.

د ۱۳۸۷ کال د مرغومي میاشت د بې وزلۍ د کمولو پر لور: د ملي پراختیایي ستراتیژۍ د پلې کولو پاملرنه د بې وزلو په ګټه پایلې د پاوولا کانتور، آدام پین او نورو همکارانو لیکنه.

د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره په دې وروستیو کې د مباحثو یوه نوې پانډه چې د افغانستان د وروستۍ بشپړې شوې پراختیایي ستراتیژۍ پر وړاندې یو عکس العمل دی وړاندې کړې ده. د نوموړې ستراتیژۍ د بې وزلۍ د راتیتولو موخو ته په پاملرنې، دغه پانډه یادونه کوي چې په ډیرو مسالو کې دغه ستراتیژي پاتې راغلي ده. دغه پانډه د پلې کولو څارنې

اغیزمنه کېږي - یعنی نه یواځی د نفوسو د عمومي عواملو په واسطه لکه ښوونه او روزنه او بېوزلي.

هرات ، کابل او ننگرهار) په ښاری او کلیوالي سیمو کې دا څرگندوي چې د واده پریکړې د ډېرو بېلابېلو عواملو په واسطه

د دغې ادارې نوې څیړنې

اسلام او ډموکراسي په افغانستان کې

دی. هیڅ یوه د بهر نه را واره شوې نسخه نه شي کولای چې د دې هیواد ستونزې حل کړي. سره له دی دنوموړې غونډې برخه وال په دې باور وو چې ډموکراسي وروستنی. او تر ټولو نه غوره را واره شوې د حل لاره ده او ددوی په باور ددې اساسي اصول به د اسلام سره برابر وي.

د دغې موضوع په هکله خبرو اترو کې ، برخه وال د لاندینو څلورو برخو په اړوند وغږیدل: ډموکراسي په عمومي توگه ، د اسلام او ډموکراسي برابري؛ فرهنگي موضوعگانې ؛ او وخت یا حالات.

ډموکراسي په عمومي ډول

ډموکراسي د برخه والو له خوا د یوه دولتي سیستم په توگه تعریف شوه په کوم کې چې خلک د ژوند کولو او پرمختیا فرصت لري. ددوی په اند ټاکنې ، د بیان آزادي او دا چې خلک د خپل حکومت نه خوشحاله وي ، او حکومت د خلکو ملاتړ د ځانه سره ولري د ډموکراسي اصلی ځانگړتیاوي دي. یو برخه وال د ډموکراسي سره د افغانانو د آشنایې په هکله و غږید ، او بل تن په نورو هیوادونو کې د ډموکراسي د بریالیتوب په اړوند څرگندونې درلودې:

زه فکر کوم چې افغانان په رښتیني ډول پوهیږي چې ډموکراسي څه ده. د تاریخ په اوږدو کې مونږ د خپلو ستونزو په هکله د جرگو او لویو جرگو له لارې پریکړې کړې دي چې دا د ډموکراسي ښې بیلگې دي.

ډموکراسي د نړۍ په ټولو هیوادونو کې آزمایل شوې او هغوی د خپل هیوادونو د پرمختیا په لار کې ډیرې ښې نتیجې تری تر

په دی وروستیو کې د افغانستان د څیړنې او ارزونې د ادارې د حکومتدارۍ څانگې د اسلام او ډموکراسي په هکله یوه ډله ایزه بحثي غونډه (FGO) په لاره واچوله. پدې غونډه کې د کابل پوهنتون استازو ، د سیاسی ډلو مشرانو ، او د ولسي جرگې غړو گډون وکړ. د دغې غونډې موخه د سیاسي گوندونو او ډموکراتیک کولو په هکله د افغانستان د څیړنې او ارزونې د ادارې د پروژې لپاره د برخه والو د نظرونو را غونډول وو. نوموړې پروژې په افغانستان کې د ډموکراتیک کولو او د سیاسی گوندونو رول څاري او د ډلو او د ډلو د سیستم سود او زیان د افغانستان په اوسنیو شرایطو کې څیړي.

اسلام او ډموکراسي د ډله ایزو خبرو اترو (FGO) اصلی موضوع وه. تیم غوښتل چې یوه شي چه د افغان ډموکراسي مفهوم د برخه والو له نظره څه دی. په خاص ډول: د ډموکراسي نه د خلکو تعریف؛ آیا ډموکراسي د افغانستان لپاره یو مناسب سیاسي سیستم دی؛ او د اسلام کوم اصول د ډموکراسي نه ملاتړ او یاد ډموکراسي سره په مخالفت کې دي.

ټول برخه وال د ډموکراسي د تعریف "د خلکو حکومت ، د خلکو په لاس ، د خلکو لپاره" کوم چې د ابراهام لینکن د پوهنتون د یوه برخه وال له لورې نقل شو موافق وو او د افغانستان داوسنی اوضاع او د افغان ډموکراسي په هکله یې معلومات وړاندی کړل. او په عمومي توگه د نظریوالی دا وو چې اوس مهال او په تیروخت کې د افغانستان د ستونزو د حل نسخې د بهر نه راواردیږي: په تیرو دیرشو کلنو کې افغانانو ته د خپلو ستونزو د حل ډیر کم چانس ورکړل شوې

لاسه کړې دي

بی شمیره عزت او ارزښت ورکړی، نو دلته د اسلام له نظره د ډموکراسۍ لپاره یو ملاتړ شته مونږ د اسلام او ډموکراتیکو اصولو تر مینځ کوم توپیر نه وینو، مگر همدارنگه دا د هغه خلکو خوځښت پورې هم اړه لري کوم چې د اسلام او ډموکراسۍ پلي کوونکي دي.

اسلام ډموکراسي د یو ارزښت او د ژوندانه دتگ لاری په توگه پیژني، نه د خلکو د عقیدې د بدلون د فلسفې په توگه. په اسلام کې د ټولو انسانانو لپاره درناوی او پیژندگلوې موجوده ده، په اسلام کې رنگ او توکم شرط ندی. په اسلام کې ان ۱۴۰۰ کاله وړاندی د تور او سپین توکمونو تر منځ توپیر منع وو. د پاک قرآن یو بل آیت وايي "هیڅ څوک د بل نه لوړ نه گڼل کېږي مگر یواځې د دیندارۍ او تقوی پر بنسټه."

ددوی د ویناوو څخه څرگنده شوه چې ځواب ورکونکی ډموکراسۍ ته د دغه شان برابری د پلې کولو د یوې لارې په سترگه گوري چې اسلام یې سپارښت کړی.

په پای کې برخه وال په دې سره موافق وو چې د اسلام او ډموکراسۍ تر منځ د نابرابرۍ په پرتله برابري خورا ډیره ده، او دا چې د هر یوه اساسي اصول د بل سره برابر دي.

کلتوري موضوع گانې

سره له دې چې برخه والو د اسلام او ډموکراتیکو اصولو تر مینځ د ورته والي یادونه وکړه همدا راز دوی د لویدیځ کلتور په اړوند ځینې هغه کلتوري او ټولنیزې موضوع گانې چې د افغان کلتور او دودونو سره بنایې دسمون وړ نه وي، په گوته کړل. لاندینیو ځواب ورکونکو پر دې ټکو ټینگار وکړ:

زه فکر کوم چې د اسلام او ډموکراسۍ تر منځ گڼ شمیر ورته والی موجود دی. لکه فردي خپلواکي، د بیان خپلواکي، د مذهب او د عقیدې خپلواکي، ټاکنه، رای ورکول او ډیر نور. مگر ځینې فرهنگي او ټولنیزې موضوع گانې دي چې د اسلام او لویدیځې لیبرال ډموکراسۍ تر منځ توپیر څرگندوي، لکه د بنځو لپاره د فردي خپلواکۍ کچه. همداشان، په لویدیځه ډموکراسیو کې د

په هر حال، ټول برخه وال په دې سره موافق وو چې د افغانستان دا اوسنی حالت ډموکراتیک نه دی ځکه چې حکومت د خلکو په وړاندې خپل اعتبار له لاسه ورکړې همدا راز دوی وویل چې د لویدیځو هیوادونو ډموکراسي د افغانستان سره توپیر لري ځکه ډموکراسي یوه مفکوره ده په کوم کې چې د ټولو وگړو حق خوندي وي، مگر په افغانستان کې داسی نه ده.

یوه بله ډیره بڼه بیلگه چې ورته اشاره وشوه په افغانستان کې د تیرو ټاکنو په هکله وه. برخه والو د گڼ شمیر خلکو په هکله چې د جمهوري ریاست په ټاکنو کې یې برخه اخیستې وه و غږیدل، مگر دایې په ډاگه کړه چې ټاکل شوي حکومت د خلکو هیلې تر سره نه کړې. دوی زیاته کړه چې خلک د حکومت د کړنو نه ناهیلې دي. د برخه والو له نظره دا اوسنی وضع د ډموکراسۍ نه انارشی (بی قانوني) ته ډیره ورته ده. یوه گډونگونکې په دې خبره ټینگار وکړ چې:

فساد، نیپوتیزم (د خپل واک نه د خپلوانو په گټه ناوړه استفاده)، د ځمکې مافیا، او د عامه شتمنی له خطر سره مخامخ کول. د افغانستان خلک نور دی ته ډموکراسي نه شي ویلی.

برخه والو وویل چې د افغانستان خلکو د اوسني دولت د کړنلارو په هکله درسنیو له لارې خپل غږ او چت کړ، مگر هیڅ چا ددوی غږ وانه ورید. په ځانگړې ډول په کلیوالي سیمو کې د امن نشتوالی او د بنځینه زده کونکو او ماشومانو بنوونځیو ته نه ورتگ.

د اسلام او ډموکراسۍ همغږي

برخه وال په دې خبره سره د نظر یوالی درلود چې سپیڅلی قرآن په اسلام کې یواځینی صلاحیت لرونکی دی، دوی وویل چې د اسلام له نظره څه چې خپل ځان ته غواړې او یایې غوره گڼې نو باید چې د نورو لپاره یې هم وغواړې. ددې وینا مفهوم دادی چې باید د هر یوه لپاره بڼه فرصتونه په مساوی توگه موجود وي. په دې برخه کې دوو ځواب ورکونکو زیاته کړه چې:

د پاک قران په یوه آیت کې راغلي: الله (ج) ټولو انسانانو ته

او همدا راز دوی په دی مسالې چې په مهمو منصبونو کې گمارل د همدې جنگ سالارانو تر اغیزې لاندې دي هم خبرې وکړې. دوی وویل چې په افغانستان کې یواځې د ډموکراسۍ شعارونه تر غوره کېږي، او خلک رښتینې خپلواکي نه لري. خلک باور نه لري چې ډموکراسي به په افغانستان کې د نړۍ د نورو برخو په څیر پلې شي، ځکه چې په افغانستان کې لا تر اوسه بی وزلي او د ټوپک زور خپور دی. د بیلگې په ډول په تیرو ټاکنو کې خلکو خپلې رایې د یوې مړۍ خوړو په بدل کې وپلورلې او ځینو ته گواښونه کېدل چې خپلې رایې ځانگړو نوماندو ته ورکړي.

پایلي

ددغه ډله ایزو خبرو اترو څخه ټاکلې او روښانه پایلې لاس ته راغلې. او د گروپ ډله ایز نظر دا وو چې اوس مهال په افغانستان کې رښتینې ډموکراسي نه شته. د ډموکراسۍ په مناسب ډول د پلې کېدو څخه وړاندې ټاکلې حالتونه ضروري دي لکه اقتصادي پراختیا، پراخه ښوونه او روزنه او بسیا امنیت. ډموکراتیک اصول د اسلام سره برابر دي، مگر په افغانستان کې باید چې یوه افغانی ډموکراسي چې کلتور او د ټولني واقعي تونه په پام کې ونیسي، رامنځته شي. د لویدیځ د فرهنگ ځینې اړخونه - کېدای شي چې ځینې وختونه د ډموکراسۍ سره تړلې وي - چې دا د منلو وړ نه دي. په پای کې برخه والو وړاندیز وکړ چې په پوهنتونونو، ښوونځیو، او د مدني ټولني په سازمانانو کې د پوهاوي د لوړولو پروگرامونه جوړ شي خو د ډموکراسۍ اصول په روښانه توگه تعریف کړي. ښوونیز او روزنیز فرصتونه باید پیاوړې شي او له ډموکراتیکو ټولنو نه باید ملاتړ وشي. خبرې اترې په دې پای ته ورسیدلې چې که چېرې دغه لاملونه په پام کې ونیول شي، نو ممکنه به وي چې ډموکراسي په افغانستان کې ټینگه شي.

په افغانستان کې د هراړخیز گډون ورکشا پونه (چې ټولنه او چارواکي پکې گډون کوي، او په پریکړو کې د ټولني وگړو ته ډېره ونډه ورکول کېږي) د معلوماتو د

ورته جنس ودونه قانونی بڼه لري مگر په اسلام او افغاني کلتور کې دا راز آزادي غیر اخلاقي ښکاري. سره له دې، زه داسې فکر نه کوم چې دا ټولنیز ارزښتونه به د ډموکراسۍ مهم اصول وي.

نړیواله ټولنه باید د افغاني فرهنگ او دود سره سم د ډموکراسۍ د پلې کولو په لاره کې د افغانانو مرسته او ملاتړ وکړي. افغانی ښځې نه غواړي چې په متروکه ووهل شي او نه هم غواړي چې د ښځو برنډ عکسونه په ټلويزيون او يا په فلمونو کې وگوري. موږ د افغانستان د کلتور سره سمه ډموکراسي غواړو او اسلامي ډموکراسي غوره بولو.

په لنډ ډول، برخه والو د ډموکراتیکو اساسي اصولو او د لویدیځ فرهنگ د ځینو اړخونو بېلېدل چې د اسلام او اسلامي اصولو له نظره د منلو وړ نه دي، ضروري انگیرل. دا سی بی و پتیله چې په دې توگه افغاني ډموکراسي به پراختیا ومومي. ځینې موضوع گانې وې چې په ژوره توگه ونه څیړل شوي، لکه په اسلامي او ډموکراتیکو ټولنو کې د ښځو د فردی خپلواکۍ پراخوالی.

د ډموکراسۍ لپاره د وخت او حالاتو څرنگوالی

ټول برخه وال په دې نظر وه چې د ډموکراسۍ د پراختیا لپاره وخت ډیر مهم ؤ؛ او د دوی په اند چې د ډموکراسۍ د ودې لپاره یو ځانگړې حالت او چاپیریال ته ضرورت شته. دوی ویل چې ډموکراسي په لویدیځه نړۍ کې د سلگونو کلنو نه په زیاته موده کې پراختیا وموندله، او که مونږ وغواړو چې هغه کاپی کړو او یا هڅه وکړو چې د هغې پیښې وکړو نو دا به یوه تیروتنه وي.

دوی د ډموکراسۍ د پلې کولو لپاره د ځانگړو حالتونو د شتون پر ضرورت ټینگار وکړ کوم چې اوس مهال نه شته. دوی وپوښتل، "که مونږ خواږه او امنیت ونه لرو نو ډموکراسي مونږ ته څه مفهوم لري؟" دوی د ښوونې او روزنې نشتوالې ته د یوې سترې ستونزې په توگه اشاره وکړه: د برخه والو د وینا پر بنسټ په افغانستان کې د لوست کچه له "پنځو نه تر اووه په سلو کې" ده او پاتې وگړې نالوستې دي. دا یوه مساله ده چې څرنگه به ممکنه وي چې خلک د ډموکراسۍ په ارزښتونو او اصولو پوه کړي شي؟ برخه والو د یو شمیر جنگ سالارانو تر مینځ د دولتي واک پر ویش وغږیدل

راغونډولو لپاره د یوې کړنلارې په توګه مثبت لاملونه اوننگونې محمد حسن وفايي او فرید احمد بیات، د حکومتدارۍ څانګه، د افغانستان د څیړنو او ارزونې اداره

سریزه

دغه مقاله د هراړخیز ګډون په ورکشاپونو کې ځینې هغه مثبت لاملونه اوننگونې تر پوښنې لاندې نیسې چې موږ په کابل کې د دوه اړخیزې حساب ورکونې د څیړنې په بهیر کې مو تجربه کړل. سره له دې چې د ورکشاپونو په کارول خورا مثبت وو، همدا راز یولړ ننگونې هم را څرګندې شوې.

د افغانستان د څیړنې او ارزونې د ادارې د حکومتدارۍ ډلې په افغانستان کې د دوه اړخیزې حساب ورکونې د څیړنې لپاره د معلوماتو د راغونډولو په موخه د هراړخیز ګډون ورکشاپونه په لاره واچول. نوموړي ورکشاپونه برخه وال هڅوي خو د موضوع په هکله فکر وکړي، په بحثونو کې فعاله ونډه واخلي او یو له بله یې زده کړي. په هر ورکشاپ کې د برخه والو شمیر له اتو نه تر دوولسو کسانو پورې و. د ورکشاپونو موخه هغه نا دولتي ادارې وې چې په ملي کچه د افغانستان د پراختیایي پروګرامونو په برخه کې کار کوي.

مثبت اړخونه

د معلوماتو د راغونډولو د کړنلارې په توګه د ورکشاپونو څخه د استفادې په ترڅ کې درې مثبت اړخونه څرګند شول لکه: د پوهې د کچې د لوړولو یوه ښه وسیله؛ د شبکو د پراختیا یوه ښه وسیله؛ او په لنډه موده کې د بیلابیلو نظرونو د اوریدولو یوه ښه وسیله.

۱. د پوهې د کچې د لوړولو یوه ښه وسیله: د هر اړخیز ګډون ورکشاپونو د دغې ادارې لپاره د دوه اړخیزه حساب ورکونې په هکله د پوهې د کچې د لوړولو او د برخه والو لپاره د نظرونو

اومفکورو د تبادلې یوښه فرصت وو. موخه یې دا ده چې کله چې ګډونکوونکې بیرته خپلو اداراو ټولنو ته ستانه شي نو هغوی به هغه څه چې یې په ورکشاپ کې زده کړي عملي کړي. د ورکشاپ او سوالونو ماهیت داسې وو چې برخه وال فکر وکړي او په بحثونو کې په فعاله توګه ونډه واخلي. د افغانستان د څیړنې او ارزونې د ادارې یوه موخه په افغانستان کې د څیړنې د کلتور د پراختیا هڅول دي. دغه تګ لاره کولای شي چې ددې مقصد سره په کیفیتي څیړنو کې د برخه والو د ګډون له لارې مرسته وشي.

په افغانستان کې د مرستو د اغیزمنتیاوو په هکله د پام وړ بحثونه شوي دي؛ او دا یوه عامه خبره ده چې خلک د مرستو د نه اغیزمنتوب نه ګیله من دي. د هراړخیز ګډون ورکشاپونه یوه ښه لار ده خو خلک په دی هکله خپل غږ پورته کړي او په ګډه د افغانستان د شرایطو سره سم کار وکړي. سر بیره پردې دغه ورکشاپونه په حکومت کې د خلکو د ونډو او دندو په هکله او دا چې څرنگه دوی کولای شي بیلابیل چارواکي حساب ورکونې ته راوبولي د پوهې د کچې د لوړولو یوه ښه لاره ده.

۲. په لنډه موده کې د ګڼ شمیر نظرونو د اوریدلو یوه ښه وسیله ده: د هراړخیز ګډون د ورکشاپونو یوه بله ګټه ددې فرصت برابرول دی چې د برخه والو د شمیر له کبله په لنډ وخت کې یو شمیر بیلابیل نظرونه واورو. د معلوماتو د راغونډولو په موخه د بیلو مرکو په کارول له دی څخه زیات وخت نیسي. همدا راز په افغانستان کې ټولنیزې ډلې د بیلګې په توګه ځینې وختونه د قوم، جنسیت او عمر ډلې سره ډیرې بیلې وي او ورکشاپونه کېدای شي د بیلابیلو نظریو د یوځای کولو یوه ښه لاره وي.

۲. د شبکو د پراختیا یوه ښه وسیله: ددې تګ لارې یوه ګټه د ورکشاپونو له لارې د اړیکو د یوې شبکې پراخول دي. د هراړخیز ګډون ورکشاپونه کولای شي چې نا دولتي موسسې د افغانستان د څیړنې او ارزونې اداره (AREU) یو بل ته وپیژني، او ددوی ترمنځ همکاري وهڅوي. دا کار په افغانستان کې چېرې چې د نا دولتي ادارو ترمنځ د همغږۍ نشتوالی شته ځانګړی ارزښت لري.

۱ د افغانستان د څیړنې او ارزونې اداره د هغو ادارو څخه چې دنوموړو ورکشاپونو په لاره اچولو، تنظیم او کوربه توب کې یې مرسته کړې ده، ډیره خوښي څرګندوي.

ډیرگران کړي. همدا شان د بریننا نشتوالی او یا د بریننا کمزوري هم یوه ستونزه وه چې مونږ به نشو کولای چې خراغونه ولگوو چې وگورو مونږ څه کوو او یا د گډونوالو خبرې وویږو.

۴. د ورکشاپونو تسهیل کله چې خلک شرمیږي او یا ډیر غږیږي: په ورکشاپونو کې یوه غټه ستونزه دا وه چې ځینو برخه والو نه غوښتل چې خبرې وکړي. بنایي ځکه چې دوی نه غوښتل د خلکو په وړاندې خپل نظرونه څرگند کړي او یا هغوی به ډیر شرمیدل. په دی حال کې به مونږ هغوی هڅول خود پراخو نظریو د څرگندولو لپاره په بحث کې گډون وکړي. دغه ستونزه هغه وخت ډیره شوه کله چې نورگډونکوونکي ډیر غږیدل او بحثونه به یې په خپل کنټرول کې ساتل.

پایله

څرنگه چې مونږ وښودله، چې په افغانستان کې د معلوماتو د راغونډولو د کړنلارې په توگه د ورکشاپونو په کارولو کې ډیر مثبت لاملونه او ستونزې شته دي. په عمومي ډول، د حکومتداری ډلې دا په ځانگړې توگه د افغانستان په شرایطو کې یې د استفادې وړ وبلل. را څرگندې شوې ستونزې زیاتره عملي مسألې دي چې ډیر ځلې د پلان جوړونې سره کېدای شي پری برلاسي شو. کله چې ورکشاپونه د نورو څیړنیزو کړنلارو سره گډ شول، لکه نیمایي جوړښت درلودونکې مرکې، کولای شي د را غونډو شویو معلوماتو کیفیت او څرنگوالی ښه کړي.

ننگونې

ددې تگ لارې د منلو په اړه په څیړنو کې څلور سترې ننگونې وې، مگر زیاته برخه یې عملي موضوعگانې وې.

۱. د یو ورکشاپ جوړول: د افغانستان د څیړنې او ارزونې ادارې عموماً ورکشاپونه د بریننا لیک او تلفون له لارې تنظیم کړي دي. ډیر ځلې مسوول کس یا به ډیر بوخت وو او یا یې نه غوښتل چې ځواب ورکړي. او کله چې به هغوی ځواب ورکاوه نو دغې ادارې به ورته خپلې څیړنې او موخې په تفصیل سره بیانول. چې دا کار د تلفون له لارې گران کار دی. او ځینی وختونه به د ورکشاپ د دایرولو نه وړاندې دې کار به څو ورځې او ان اونۍ وخت به یې نیولو. ځینې وختونه به خلکو د "ریسرچ" کلمې ته د شک په سترگه کتل ځکه دا کلمه په دري ژبه کې د "څیړنې" د منفي مفهوم درلودونکې ده. او ډیر ځلې به دا یو گران کار وو چې خلک په دې قانع کړو چې څیړنې د افغانستان د راتلونکې لپاره ډیرې اړینې دي.

۲. د برخه والو ټاکل: د برخه والو ټاکنه بله ستره ستونزه وه چې څیړنه ورسره مخامخ وه. د افغانستان د څیړنې او ارزونې ادارې د گډونکوونکو د ټاکنو او رابللو په برخه کې ډیر لږ صلاحیت درلود ځکه چې نورو ادارو د دې ورکشاپونو د تسهیل په برخه کې مرسته کوله کله به کوربه ادارې هغه برخه وال چې د دوی په فکر خورالور پورې وه ټاکلې وه. که څه هم چې د افغانستان د څیړنې او ارزونې ادارې هڅه کوله چې کوربه اداره وهڅوي ترڅو د مستحقو کسانو گډه ډله راوبلي، چې دا کارت ل بریالی نه و.

۳. ځای او د برخه والو شمیر: د بحث چاپیریال د معلوماتو د کیفیت په معلومولو کې ډیره مهمه ونډه درلوده. د ورکشاپونو لپاره د فزیکي ځای ټاکل ډیر ځله یوه ستونزه وه. او ډیر ځلې به د ورکشاپ ځای د گډونکوونکو د هوسا ناستې لپاره په بشپړ ډول پراخ نه و. ځینې وختونه به یو لوی میز د کوټې په منځنۍ برخه کې و، چې دا به د تسهیلوونکي لپاره گرانه وه چې گډونکوونکي په سمه توگه وگوري، او په اسانه توگه د کوټې چارچاپیره وگرځي او همدارنگه د یو کس سره نیغ په نیغه خبرې وکړي. او کله کله به د ډېر شمیر گډونکوونکو تراکم د ورکشاپ د کنټرولولو کار

نوې خپرونې او سرچینې

ښځې او د بشر حقونه

ددونو او رواجونو د هجوم قرباني کيږي، حتی داسې فکر کوي چې واقعاً د اسلام په سپيڅلي دين کې ښځې د دوهمې طبقې په توگه په ټولنه کې ارزښت لري. همداراز دغه ارزښتي په ډاگه کوي چې په افغانستان کې د ښځو د وضعیت ښه والی د اسلامي شريعت واقعي تفسیر ته اړتیا لري، چې دا کار عالمان، خطیبان او د اسلامي علومو کارپوهان په ښه توگه ترسره کولای شي. د اسلامي حکومتونو او موجوده دودونو او رواجونو ترمنځ تناقض موجود ده، عالمان او ديني لارښوونکي کولای شي چې ددی تناقضونو په له منځه وړلو او ښځو له حقونو نه په دفاع کې ښه رول ولوبوي.

کمالی، محمد هاشم. -- د پروفیسور ډاکټر محمد هاشم کمالی له تالیفاتو څخه ځانگړې مقالې / [محمد هاشم کمالی]. [کابل]: [د افغانستان د عدلی او قضایي چارو پروژې]، [۱۳۸۷]. -- ۱۸۲ مخه؛ ۲۱ س.م.

په اسلام کې د ښځو د حقونو ځانگه ديوزیات شمیر علماو، پوهانو، حقوق پوهانو، محصلینو او مدني ټولني دغرو په غوښتنه د پروفیسور محمد هاشم کمالی دمقالو په ژباړه لاس پوري کړي. پدی ټولگه کې د ډاکټر کمالی څو مقالې له انگلیسی څخه غوره شوي دي پښتو اودری ته ژباړل شوي ترڅو علاقه لرونکي ورڅخه گټه واخلي. کومی مقالې چې پدی رساله کې ځای په ځای شوي دي د ډاکټر کمالی له څو کتابونو څخه چې د ښځو د حقونو په اړه لیکلي دي غوره کړل شوي. په ټولگه کې د ډاکټر کمالی اوه مقالې ځای په ځای شوي دي، خدای دوکړي چې ټول مینه وال د اسلامي علومو خپرونکي، حقوق پوهان، محصلین، د مدني ټولني غړي، دپوهې او معرفت ټول پلټونکي ورڅخه گټه پورته کړي او پدی هیله چې په افغانی ټولنه کې د ښځو د حقونو په اړه د پام وړ ښه والی راشي، پدی اړه له مقالو نه دینی استدلال وشي او د ښځو د تلف شوو حقونو په اعاده کې ورڅخه گټه پورته کړي، د همدی هدف لپاره مبارزه په کار ده چې ناوړه رواجونه او دودونه د افغانی میرمنو هغه حقونه چې اسلامي تعلیمات

په اسلام کې د ښځو د حقونو لارښود: چې انسانی کرامت، د زده کړې او تحصیل حق، واده او په ټولنیزو چارو کې د ښځو د گډون حق په کې شاملیږي: په اسلام کې د ښځو د حقونو د مشورتی گروپ د غړو د بیلابیلو مطرح شویو مقالو او بحثونو څخه غوره شوی ټولگه / د افغانستان د عدلی او قضایي چارو پروژې، په اسلام کې د ښځو د حقونو خپرونه.

کابل: د افغانستان د عدلی او قضایي چارو پروژې، په اسلام کې د ښځو د حقونو خپرونه، ۱۳۸۷. ۴۹ مخه؛ ۳۰ س.م.

د افغانستان د عدلی او قضایي چارو پروژې ددی واقعت په درکولو سره چې خدای (ج) ښځې او نارینه د ټولنیز ژوند له پاره پیدا کړي دي او اسلامي لارښوونې داپه ډاگه کوي چې ټولنیز ژوند باید یو تریله درینستنی فهم او درک په اساس د ښځې او نارینه په پوره توافق مینې او دوستی باندی بناوي، زموږ د هیواد او سنی حالت زیاتره پداسی رواجونو او دودونو باندی بناده چې له اسلامي لارښوونو سره مغایرت لري، بنا د هغو ارزښتي گانو او سروی گانو په ترڅ کې چې پدې هکله ترسره شوي دي لازم وگڼل شو چې په اسلام کې د ښځو د حقونو خپرونه لاري ته واچول شي، ترڅو د اسلام له نظره د ښځو حقونه بیان کړي او د ښځو د حقونو په برخه کې له اسلامي متونو څخه واضح او درست تعبیرونه وړاندی کړي. په اسلام کې د ښځو د حقونو برنامی د ۱۳۸۵ لمریز کال دورې په میاشت کې په افغانستان کې د ښځو د حقونو او وضعیت په هکله یوه ارزښتي ترسره کړي ده چې عمده لاسته راوړنی یی په لاندې ډول دي:

د هیواد په اکثره سیمو کې له دودونو او رواجونو سره د دین مغالطه درواجونو حاکمیت پر قوانینو او اسلامي ارزښتونو باندی. دوخت په تیریدو سره له اسلام نه د ښځې او نارینه ترمنځ د تبعیض او دوسیلي په توگه کار اخیستل کيږي. اکثره هغه تاوتریخوالی چې ښځې ورسره لاس او گریوان دي د اسلام په نامه توجیه کيږي. د هیواد بی سواده وگړي چې اکثریت جوړوي، مخکې له نورو نه

سیستم های انتخاباتی - حق رای به حیث یکی از حقوق اساسی بشر - اسلام و انتخابات - جایگاه سیاسی زنان در اسلام - حقوق و آزادی های انتخاباتی - تدویر ورکشاپ های جنسیت و انتخابات - تاکتیزی اصطلاح گانی.

محیط زیست افغانستان / اداره ملی حفاظت محیط زیست افغانستان، پروگرام محیط زیست ملل متحد. کابل: اداره ملی حفاظت محیط زیست افغانستان، ۱۳۸۷. -- ۳۱ص. : مصور رنگه : ۲۲ X ۳۰ س م. شابک ۹۷۸۸۲۷۷۰۱۰۴۸۹.

دغه خپرونه چی په دری ژبه خپره شوې دژوند دچاپیریال لنډیز او همدارنگه دژوند دچاپیریال دبدلونونو عوامل په افغانستان کی لوستونکو ته ښایی. او همدارنگه دژوند دچاپیریال په اړوند وروستی او راتلونکی هیلې په گوته کوی. دژوند دچاپیریال په اړه دالومړی خپرونه ده چی دافغانستان دژوند دچاپیریال دملی اداری او دملگرو ملتونو دچاپیریال داداری په مرسته د ۱۲ مادی نهم قانون کال ۲۰۰۷ سره مطابق خپریږی. دغه خپرونه ټولو لوستونکو په خاصه توگه ددولت کارکونکو، دټولنو مشرانو په ځانگړی توگه دطبیعی زیرمو پالیسی جوړونکو، نړیوالو ادارو، په گاونډیو هیوادونو کی پالیسی جوړونکو، او هغو خلکو ته چی دافغانستان سره مینه ولری تیاره شوی ده. دغه خپرونه په لنډ ډول سره راټوله شوی چی دچاپیریال په اړوند کره او کوټلی معلومات ورکوی. پدی خپرونه کی پدی باندی بحث شوی چی که چیری دافغانستان طبیعی زیرمی په موثر اغیزمن ډول سره وکارول شی نو دافغانستان په اقتصاد باندی به څومره مثبتی اغیزی ولری. تاسو کولای چی دغه لنډه خپرونه دافغانستان دچاپیریال دملی اداری څخه ترلاسه کړی، او یا هم دلایزاتی مطالعی لپاره دافغانستان دخپرنی او ارزونی داداری کتابتون ته مخه کړی.

بی جایزگنی ترپښتولاندی او یا خوداسلامی احکامو ځای اشغال نکړی، داسلامی نصوصو څخه خلکو ته درست تعبیر وړاندی کول دټولو دنده ده. ددی رسالی دلایزاتی لوستنی لپاره کولای شی دافغانستان دخپرنی او ارزونی داداری کتابتون ته مراجعه وکړی.

شیر، بسم الله -- تعصب دانسانی روابطو دله منځه تلو عامل / نظریات دبسم الله شیر. -- کابل: پخپله لیکوال، ۱۷۸۷. -- ۱۲۳مخه: رنگه شکلونه، رنگه نخشی؛ ۲۲ س م. ۹۵۸،۱۰۴۷/ش/۹۵۲/۱۳۸۷

دغه کتاب دانسانی، اسلامی، وطنی مینی ښکارندوی او له اوسنی ناوړه او کړکیچن حالت څخه دهیواد او خلکو دژغورنی دلارو چارو دلتهون بیانوونکی دی. او دغه لاندی موضوعات پکی څیرل شوی دی: دملت ضد ونډې او دملی ضد دولتونو خصوصیت - دولت دخلکو داداری او تمثیلونکی او ښکارندوی - دبد فرجامو او بیگانه پرستو دوستیو شرموونکی پایلی - په فاسد او گوداگیو حکومتونو کی دقضایی نظامونو خصوصیت - په ټولنه کی دعالماتو او پوهانو نقش او مقام - دمسلمانو ښځو دشخصیت په جوړولو کی دحجاب نقش - دبهرنیو هیوادونو وریامرستی او دنړیوال بانک او نورو نړیوالو پور ورکونو پورونه او داسی نور.

انتخابات: دری میاشتنی مجله / دټاکنو خپلواک کمیسیون خپرنیز ارگان. -- کابل: دټاکنو خپلواک کمیسیون خپرنیز ارگان. -- ټه: شکلونه، نخشی؛ ۲۳ س م. -- دافغانستان دخپرنی او ارزونی داداری سره موجودی گنی: (۱۳۸۷).

دغه خپرونه چی دلومړی ځل لپاره دټاکنو دخپلواک کمیسیون لخوا په پښتو، دری او انگریزی ژبه باندی هر دری میاشتی وروسته په نوبتی شکل سره خپریږی دټاکنو اړوند موضوعات بی رااخیستی دی. چی لومړی شمیره بی لاندی سرټکی لری:

معلومات مختصر در رابطه به پروژه تجدید ثبت نام رای دهنده گان -

ادبیات او ژورنالیزم

مجموعه مقالات چهارمین جشنواره ادبیات معاصر افغانستان ۲۴ تا ۲۸ عقرب ۱۳۸۶ شهر جلال آباد = دافغانستان د اوسنیو ادبیاتو د څلورم جشن دمقالو ټولگه / ویراستار بخش پشتو محبوب الله محبوب. -- کابل : انجمن قلم افغانستان، [۱۳۸۷]. -- ۱۲۴ص : مصور رنگه ؛ ۲۴ س م.

دا کتاب دافغانستان د اوسنیو ادبیاتو د څلورم ملی جشن دا ثارو ټولگه ده چی، چی دگویتنه انستیتیوت اودافغانستان د قلم ټولنی په گډوهڅو چاپ شوی ده، او لاندی سرټکی په کی ځای په ځای شوی دی: ژوند لاماشینی شوی ندی / د سعدالدین شپون لیکنه - شعر سیاسی - اید یولوژیک در افغانستان / پرتو نادری - داستاد قیام الدین خادم لنډ ژوند لیک / محمد آصف شینواری - پښتو ډرامه، پرون، نن، صبا / حبیب الله رفیع - شکل گیری شعر نو در افغانستان / محمد فاضل شریفی - د علامه خادم فکری یون / محمد نبی تدبیر - دافغانستان ددریمو رسمی ژبو د اوسنیو ادبیاتو په اړه څو خبری / محمد زمان کلمانی - شعر زنان مهاجر افغانستان / رضا محمدی - دپښتو معاصرو ادبیاتو څو ورستی پړاوونه / لال پاچا ازمون - دپښتو کتابونو دپښتی طرحی / محمد نبی صلاحی - دکلمی تابلو / انور وفا سمندر - دپښتو د اوسنی او پخوانی شعر ترمنځ توپیرونه / اسدالله غضنفر - په معاصرو ادبیاتو کی سمبولیکو اشعارو ته لنډه کتنه / محمد ابراهیم همکار - داستاد خادم دا ثارو برسیرن جاج / محمد آصف صمیم - په اروپا کی دافغانانو ادبی او فرهنگی هڅی / عمر پاخون - گشتی بر اوضاع فرهنگی امروز شبرغان وانجمن فرهنگی اشراق / امان پویامک - گزارش کوتاه از وضعیت ادبی-فرهنگی هرات / عبدالواسع حیدر زاده - دافغانستان د اوسنیو ادبیاتو د څلورم فستیوال پریکړه لیک - دافغانستان د اوسنیو ادبیاتو د څلورم جشن بشپړ رپوټ / محمد نبی صلاحی.

مرغزی، حافظ. -- احمد شاهي شاهنامه / ليکوال حافظ مرغزي؛ پيژندنه او تعليق رشاد؛ متن، سمونه، سريزه او

لمن ليکونه محمد معصوم هوتک. -- کندهار: د علامه رشاد خپرندويه ټولنه، ۲۹۷۱۳۸۷ مخه: انځور؛ ۲۳ س م.

احمد شاهي شاهنامه هغه منظوم اثر دی، چی زمونږ د هیواد دستر ټولو اک غازی لوی احمد شاه بابا ویارلې دوری ډیری پېښې او پوځي کارنامی بی پخپل متن کی خوندي کړې دي. دا اثر په ۱۱۷۲ هجری قمری کال بشپړ شوی او ناظم بی حافظ گل محمد مرغزی دا احمد شاهي عصر معاصر دی. له نن څخه نږدی نیمه پیړی وړاندی په ۱۳۳۹ لمریز کال د پښتو ټولنی له خوا په بریتیش موزیم کی ددغی یواځینی پښتو احمد شاهي شاهنامی دمتن د ترتیب او پره هغه متن باندی د تحشیی او تعلیق دکښلو له پاره ددی لاس کښلی نسخی مایکرو فلم علامه رشاد بابا ته وسپارل شو. په پښتني حوزو کی دالومری گام وو، چی احمد شاهي شاهنامه به د چاپ له لاری وپښتنو ته وپیژندل کیده. علامه بابا ددغه پخوانی متن پر ټولو تحقیق طلبه ټکو او موضوعاتو باندی پوره دوه کار وکړ په (۲۱-۸-۱۳۴۱) نیټه بی دشاهنامی متن دبشپړو حاشیو او تعلیقاتو سره پښتو ټولنی ته وسپاره، په (۱۱-۳-۱۳۴۴) نیټه دپښتو ټولنی دمسلكی جرگی نظر دیوه لیک سره چی دشاهنامی تعلیقات بی په غټوالی او پندوالی کارلې وو علامه بابا ته واستاوه. (دشاهنامی له لمړی مخه څخه).

دافغانستان داسلامی جمهوریت دمعارف وزارت ویب پانی په کار پیل وکړ تاسو کولای شی چی دغه ویب پانی کی دمعارف پوری اړوند مطالب په پښتو، دری او انگریزی ژبه باندی ترلاسه کړی. پدغه ویب پاڼه کی دمعارف پوری اړوند پلانونه او پالیسی، تکلا ره او پروگرامونه، خپرونی، دښوونځیو طراح، دمطالبو آرشیف، دنورو ویب پاڼو اړیکی او همدارنگه دمعارف کتابونه دپی ډی ایف په ډول ترلاسه کړی. دښوونځیو درسی کتابونه له لمړی ټولگی څخه تردولسم پوری دافغانستان په رایجو ژبو باندی موجود دی. ددغی ویب پانی ادرس پدی ډول دی: <http://www.moe.gov.af/po/index.htm>

<http://www.moe.gov.af/po/index.htm>

تاریخ سیاست او دولت

ټاکنی او دولتنداري / دټاکنو خپلواک کمیسیون، دعامه پوهاوي ریاست. -- کابل : دټاکنو خپلواک کمیسیون، دعامه پوهاوي ریاست، ۱۳۸۷. -- ۵۸ مخه؛ ۲۱ س.م.

دغه کتاب دټاکنو د خپلواک کمیسیون دعامه پوهاوي دریاست د هلو ځلو په ترڅ کې چاپ او خپور شوی، د لومړي ځل لپاره په افغانستان کې د دولت، دولت په اسلام کې، ټاکنې، ډیموکراسي، په افغانستان کې دټاکنو تاریخچه او په افغانستان کې دټاکنو د سرته رسولو د بنسټ پیژندنه په لازمي شرحې او تفصیل سره بحث او څیړنه شوې ده. د دغه کتاب دلایاتي لوستنې لپاره کولای شئ چې د افغانستان د څیړنې او ارزونې د ادارې کتابتون ته مراجعه وکړئ.

آموزش راهکارهای پژوهش در قوانین = د قوانینو د څیړنې د لارو چارو زده کړه : دري وپشتو / پروژه امور عدلی و قضایی افغانستان -- کابل : پروژه امور عدلی و قضایی افغانستان، ۲۰۰۹. -- ۳۱، ۲۷ ص. : مصور رنگه؛ ۳۰ س.م.

دغه رساله دلاندې محتواو درلودونکې ده: په لمړي څپرکي کې د قانون د تعريف، د قانون د ډولونو، تقنیني اسنادو او په افغانستان کې د قانون د تاریخچې په باب لنډ معلومات وړاندې شوي دي. په دویم څپرکي کې له بیلابیلو سرچینو لکه اکترونیکی DVD گانو له لاری قوانینو او اسنادو د لټولو د لارو چارو په باب څرگندونې شوي دي. هیله مند یو چې وړاندې شوي معلومات او طریقې دهغو محترم استادانو لپاره چې له قوانینو سره سروکار لري بی گټې نه وي او مونږ پدی بریالي شوي وو، چې د قوانینو په لټولو او لاسته راوړلو په اړوند مو د دوی قناعت حاصل کړي وي.

دغه رپوټ له بشري حقونو څخه د دفاع او د څیړنې ډلې دهغې څیړنې پرله پسې برخه ده چې په کال ۱۳۸۳ کې یې ترسره کړې وه. زمونږ د ۱۳۸۳ کال رپوټ "وسلی راتولې کړی" د ۱۳۸۴ کال دولسمشري د ټولټاکنو څخه مخکې د امنیتي وضعیت په اړه د افغانانو پر نظر څرگندولو څرخي. په ۱۳۸۳ کال کې له بشري حقونو څخه د دفاع او څیړنې ډله وروسته له هغه چې په شپږو ولایتو کې له ۲۸۴ کسانو سره مرکې ترسره کړې دخلکو له خولې

څېر ورکړې، چې د قانون واکمني په اغیزمنه توګه په ټول هیواد کې نه چلیږي. د کنسرسیوم تحلیل په ترڅ کې په پولیسو او پوځ باندې اعتماد په ټیټه کچه په ګوته شو. په ۱۳۷۸ کې له بشري حقونو څخه د دفاع او څیړنې ډلې څیړونکي بیا هماغه ولایتونو ته چې په ۱۳۸۳ کال کې تللي وو ولاړل، خو داځل یې له دوو ځلو څخه زیاتې ارزونې او مرکې ترسره کړې چې په افغانستان کې د امنیتي وضعیت په اړه لا پراخ مفهوم ترلاسه شي. له بشري حقونو څخه د دفاع او څیړنې ډلې کارکوونکي د خرابیدونکې امنیتي وضعیت او د څیړونکو د ژوند او نه خونديتوب د اندېښنې له امله ونه توانیدل څو بیرته ټولو هغو کلیو ته ورشي چې په ۱۳۸۳ کال کې یې ترینه لیدنې کړې وې (د رپوټ له متن څخه). ددی راپور دلایاتي مطالعې لپاره د افغانستان د څیړنې او ارزونې د ادارې کتابتون ته مراجعه وکړئ.

ستانکزې، نصرالله - د حقوقی اصطلاحاتو قاموس / لیکوالان نصرالله ستانکزې ... [اوداسی نور] ؛ د ایدیت بورې نجیب الله جانباز ... [اوداسی نور] ؛ ژبپوهان حیات الله باجا الهاشمی ... [اوداسی نور]. - کابل : د کابل پوهنتون، د حقوقو او سیاسي علومو پوهنځی، ۱۳۸۷. - ۲۷۰، ۲۹۸ مخه؛ ۲۵ س.م. آی. اس. بی. ان ۹۷۸۹۹۳۲۲۱۰۳۸۷.

د علومو هره څانګه ځانګړې علمي ژبه لري، چې د دغې ژبې کلیمو او اصطلاحاتو

له پیژندګلوي پرته نشو کولای داړونده علومو په معناوو وپوهیږو. زمونږ په هیواد کې د حقوقو پر هره څخه د دغو څانګو څخه ده چې دهغې دکلیمو او اصطلاحاتو له پیژندنې او پوهې څخه پرته، د دغې څانګې په مطالبو او موضوع گانو باندې په کره توګه پوهیدل یوناشونی کاردی. داستونزه یواځې په غیرمسلكی کسانو پوری اړه نلري،

دپام وړ اصطلاحات پکې موجود وي. د قاموس له مقدمې څخه

تاسو کولای شئ چې د دې قاموس لپاره لاندې ویب پاڼې ته مراجعه وکړئ. <http://www.afghanistantranslation.com>

افغانستان په ۲۰۰۸ کال کې: د افغانستان دوگړو سروی / ایشیا فونډیشن. -- کابل: ایشیا فونډیشن، ۲۰۰۸، ۲۰۲ مخه؛ ۲۳ س م.

افغانستان په تیرو دولس میاشتو کې - له هغې مودې راهیسې چې ایشیا فونډیشن خپله وروستی سروی د افغانانو د عمومي نظر پوښتنې په اړوند د ۱۳۸۲ هجري لمريز کال په اوږدو کې ترسره کړه - د ډیرو سختو حالاتو څخه تیر شوی دی، چې پدې ترڅ کې د افغانستان چارې ډیرې سستې روانې وې مگر یو لړ ضروري او بنسټیزې لاسته راوړنې او خدمتونه یې هم درلودل. لکه په هیواد کې د بیا ودانولو په چارو کې ځینې بریالیتوبونه ترلاسه شوي دي. د تیرو جگړو له امله په څرگند ډول د ډیر ملکي او نظامي مرگ ژوبلې او د خوراکي توکو کموالي په ډیرو سیمو کې لا گواښونکې برید ته رسیدلې چې له امله یې په میلیونونو افغانان په دغه روان ژمې کې له لوږې سره لاس او گریوان دي او همدارنگه د بیو لوږوالی او وزگاري مخ په لوړېدو ده. همدا مهال افغانستان او نړیواله ټولنه د ۱۳۸۸ او ۱۳۸۹ هجري لمريز کلونو د ولسمشرۍ او داسې نورو ټولټاکنو سره مخامخ دي. پدغه حال کې د ایشیا فونډیشن ادارې خپله څلورمه کلنې او ملي سروی د افغانانو د عمومي نظر پوښتنې په اړه د ۱۳۸۷ هجري لمريز کال په اوږدو کې ترسره کړه. د دغې او داسې نورو سروی گانو چې له ۱۳۸۳ هجري لمريز کال راهې د ۱۳۸۵ او ۱۳۸۲ هجري لمريز کلونو په ترڅ کې ترسره شوي ده، موخه یې د معاصرې حکومتداری او د پرمختگ اړوندو موضوعاتو په هکله د یو زیات شمیر افغانانو نظر پوښتنه وه. د دې سروی د لازياتی مطالعې لپاره کولای شئ چې د افغانستان د څیړنې او ارزونې د ادارې کتابتون ته مراجعه وکړئ.

بلکې په ډیرو مواردو کې د مسلک خاوندان هم د حقوقي مفاهیمو د پیچلتیا له امله له ستونزو سره مخامخ دي. د ټولو دلایلو ترڅنګ هغه څه چې په لوږه کچه دا پیچلتیا نوره هم ډیروي، په حقیقت کې زموږ د هیواد د حقوقي متنونو په برخه کې د بهرنیو ژبو او په ځانگړې توگه د عربي ژبې د کلمو او اصطلاحاتو راننوتل دي. د عربي ژبې دغه نفوذ او ولکه زموږ په حقوقي او قانوني متنونو کې له دوو لاملونو څخه منځته راځي:

لومړی دا چې افغانستان یو اسلامي هیواد دی، او د دې هیواد د حقوقي سیستم په ډیرو مواردو کې د اسلامي حقوقي نظام څخه اغیزمن دی، او دا چې د اسلام د حقوقي متنونه او کتابونه په عربي ژبه لیکل شوي دي، نو د دې متنونو څخه د افغانستان په قوانینو کې د کار اخیستلو په مهال، زموږ د هیواد په رایجو ژبو کې د ځینو اصطلاحاتو د نشتوالي له امله، یاد شوي اصطلاحات په هماغه خپله بڼه زموږ په قوانینو او حقوقي متنونو کې راننوتلي دي.

دویم، کله چې افغانستان په مدونه توگه د قوانینو د تدوین د سیستم لومړی مرحلې ته ورننوت، د دې ترڅنګ چې هغه مهال د لویې وچې په کچه د حقوقي سیستم د پیروو هیوادونو د حقوقي نظام بیلگه کولو ته لیاالتیا شتون درلود، دې ته ډیره پاملرنه کیدله ترڅو د بیلگه تر ډیره حده اسلامي هیوادونه وي. د دې اصل پر بنسټ زیار وایستل شو چې د اسلامي هیوادونو او په ځانگړې توگه د مصر هیواد حقوقي او قانوني متنونه معیار وټاکل شي. څرنگه چې د مصر ژبه عربي وه نو یو ځل بیا عربي مفاهیمو او اصطلاحاتو زموږ د هیواد حقوقي او قانوني ترمینولوژي ته لاره وموندله.

د حقوقي اصطلاحاتو د قاموس د ۴۰۰۰ حقوقي اصطلاحاتو درلودونکې دی چې د ټولو حقوقي څانگو اصطلاحاتو ته پکې ځای ورکول شوی دی. خوداهم باید وویل شي چې د افغانستان په حقوقي او قانوني متنونو کې ټولو شته اصطلاحاتو ته په دې قاموس کې ځای ندی ورکړل شوی بلکې دامکان تر حده پوری هڅه شوې ده چې لږ تر لږه یو شمیر

له كدرونو واخله ترلابراتورونو، كتابونو او ... هرڅه دجگړې خوراك شول. د (بن) تر تړون وروسته كابل پوهنتون ته يوځل بيا پاملرنه واوښته. د پوهنتون دارونده ادارو او پوهنځيو اونورو مركزونو په څنگ كې د علمي څيړنو مركز ته هم، چي لسگونه كاله يې د علم په هره برخه كې د پام وړ كار كړې، پاملرنه وشوه. د علمي څيړنو مركز چي له څولسيزو راهيسي د كابل پوهنتون په چوكاټ كې كار كوي، پدې وروستيو كې په ټوله مانا له كاره لويديلي وو. مادي او معنوي امكانات يې نه لرل او اوس هم لكه څنگه چي ښايي هغسي نلري، خود علمي څيړنو د مركز دمشر او كار كوونكو په هڅو او د كابل پوهنتون درهبري د ځانگړي پاملرنې له امله د دوو كلونو په بهير كې پدې مركز كې د پام وړ كارونه ترسره شول. د څيړني شورا جوړه شوه، پراساسنامه كار وشو، د څوپروژو كارونه په بري سره پای ته ورسيدل او چاپيريال كميتيه بيا فعاله شوه. پردې سربيره د څيړني دنړيوالي مجلې ټول كارونه بشپړ شول چي د مجلې په برخه كې د كابل پوهنتون د پاليسي او بشري پراختيا او پاليسي ملي مركز د پام وړ مرستې كړي دي. په ټولنيزه توگه (څيړنه) مجله لاندې ټكيو ته په پام خپريږي: (الف) له ملي او نړيوالو معيارونو سره سم د څيړني د كلتور دودول (ب) د كابل پوهنتون د څيړنيزو مركزونو، د پاليسي او بشري پراختيا او د پاليسي ملي مركزونو د څيړنو خپرول، (ج) د افغانستان، سيمي او نړي په اړه د كورنيو او بهرنيو پوهانو د ليكونو او څيړنو خپرول، (د) د ليكونو له خپريدو سره، سره د ليكونو د مادي او معنوي امتيازونو خونديتوب، (ه) د كابل پوهنتون د څيړنيزو مركزونو او په كور دننه او بهر له ټولو څيړنيزو مركزونو سره د اړيكو ټينگول (و) په كابل پوهنتون او د هيواد په نورو پوهنتونونو او څيړنيزو مركزونو كې د څيړنيزو لارو چارو بياوړي كول.

په څيړنه مجله كې د خپريدونكو ليكنو لپاره ځيني علمي شرايط هم په پام كې نيول شوي چي له بازاری او يا عامو مجلو سره يې توپير وشي. پدې مجله كې خپريدونكي ليكني بايد لاندې ځانگړتياوې ولري: ليكنه چي په هره برخه كې وي د اسلام له سپيڅلي دين سره په ټكر كې نه وي، ملي ارزښتونه

دمشرانو جرگي د دريم تقنيني كاري كال د كړنو لنډ رپورت (۱۳۸۲ سلواغه - ۱۳۸۷ ليندې) / د اطلاعاتو او عامه اړيكو رياست. -- كابل: دمشرانو جرگه، د اطلاعاتو او عامه اړيكو رياست، ۱۳۸۷. -- ۱۲۷ مخه: شكلونه، انځورونه؛ ۲۸ س م

پدې رساله كې د ملي شورا ديوي جرگې (مشرانو جرگې) د تير يوه كال د كړنو لنډ رپورت د كرونولوژي (نيتيه په نيتيه) په بڼه درنو لوستونكو ته وړاندې كوي، او د څلورم كاري تقنيني كال د دوام لپاره د تجربو په لاسته راوړلو او د ښو چارو په ترسره كولو سره د منان خداي له درباره د لازياتو بريالي توبونو هيله كوو. د افغانستان پارلمان په ځينو لاسته راوړنو باندې د منگلو لگولو سره د دې وړتيا موندلې ده، ترڅو د پارلماني چارو د څيړونكو او كارپوهانو، متنفذينو، طرحي اورغنده علمي نظرونه، د هيواد د روانو شرايطو، وضعي او احوال سره (ترسره شوې او نه ترسره شوې كارونه) په يوځيل والي كې وڅيړي، او د غوښتنې سره سم هغو نويو وړانديزونو ته چي راتلونكي پري ښه اولاښه كيږي، وړاندې كړي، په علمي نظر كتلي دي او تود هر كلي يې ورته كړي دي او پدې توگه به تری په خپلو راتلونكو كاري پړاونو كې ترخپلي كچې لويه گټه واخلي. (له سريزي څخه).

څيړنه: مجله علمي و تحقيقي پوهنتون كابل / كابل پوهنتون. -- كابل: كابل پوهنتون، د څيړنو علمي مركز، د څيړنه نړيوالي مجلې دفتر. -- ټه: شكلونه؛ ۲۴ س م. -- د افغانستان د څيړني او ارزوني د ادارې سره موجودي گڼي: دوهم دور ۱ شميره (ژمی ۲۳۸۷).

كه څه هم په افغانستان كې درسمي او عصري زده كړو مخينه له يوې پيړي اوړي، خود لوړو زده كړو د لومړني مركز په توگه د كابل پوهنتون ونډه د هيريديونده. د لوړو زده كړو د مركز د جوړيدو سره سم په كور دننه او سيمه كې د پام وړ ځای ترلاسه كړ. د شوروي تيري او كورنيو جگړو له امله د هيواد د ټولو بنسټونو پشان د كابل پوهنتون هم له ستونزو سره مخ شو.

اونړیوالو معیارونو ته به پکی پام شوی وی.

جان تڼیوال ژباړه او لنډیز - په پښتو کلاسیک ادب کی انسانی لوړ مفاهیم / دمحمد عارف غروال لیکنه - دملنگ جان په ملی او هیوادنی شعر کی دوطن دمینی او خپلواکی پلوشی / علی محمد منگل - خوشحال خان یو افغان ملی شاعر: په نارویژی ژبه دگیورگ مورگن ستیاپه لیکنه / ژباړه عظم الدین علیمی - جهان بینی مولانا محدومقلی فراغی / عبدالکریم جلال فرهیخته - داستاد امیرحمزه شینواری / دشعری سبک شو عمده خانگی / عبدالشکور قیومی.

آریانا: علمی، خپرنیزه دری میاشتنی خپرونه / دافغانستان دعلومو اکاډمی. - کابل: دافغانستان دعلومو اکاډمی. ۳-۴گنی دغه موضوعات رااخیستی دی: پیام اکادمی علوم افغانستان به مناسبت نخستین اجلاس کانگرس بین المللی زنان افغان در هالنډ (۱۱ مارچ ۲۰۰۸) - بی ثباتی یا متزلزل بودن تدریس / مترجم محمد فاضل فاضل - تاریخ چیست ومورخ باید چه کند؟ / سید امین مجاهد - نگاهی به خصوصیات جنبش روشانی / محمد یاسین رسول - رابطه متقابل نظام اقتصادی و سیاسی / عبدالصمد عزیز - روابط تجارتي موجود افغانستان با کشور های همسایه / شیلانپناه - هرات از دیدگاه مورخان وجغرافیه نویسان / محمد افضل افضلی - نگرشی بر اوضاع سیاسی دوره سلطنت امیر شیرعلی خان / محمد شفیع غنی پژوهش - خشونت واثرات آن در خانواده ها / عبدالجبار عابد - مبارزات آزادیخواهانه غازی عبدالله خان اچکزی / راحله میرزایی - بررسی برخی از عنعنات متناقض حقوق بشری زنان در افغانستان / محمد موسی رحیمی - انکشاف بر سیر تاریخی وانکشاف زبان دری در عهد سامانی / اسدالله پرفیض - مصئونیت ها ومزایای سازمانهای بین المللی / عبدالقادر سروری.

خراسان: مجله مطالعات زبان وادبیات / اکادمی علوم افغانستان. - کابل: اکادمی علوم افغانستان.

شماره ۸۰ سال ۱۳۸۷ این موضوعات رادربر میگيرد: بررسی از آرمانهای عالی انسانی در اشعار بعضی از گوینده گان قرن ۷-۸ هـ زبان دری / عبدالقیوم قویم - برخی از ویژگی های دستور شعر بیدل / محمد حسین یمین - دمی با غزل های دری "فانی" / محمد آصف گلزاد - پیرامون منبع سوژه منظومه "وامق وعذرا" ی عنصری / کالادزی ای. او؛

لیک نښی به پکی په پام کی نیول شوی وی او دمنځپانگی له پلوه به پرعلمی او خپرنیزو معیارونو ولاړه وی. دعلومو دیوی خانگړی خانگی سره به تر او لری او داړوند علم په اړه به په ملی او نړیواله کچه نوی نظریی او وړاندیزونه لری. علمی معیارونه به پکی په پام کی نیول شوی وی. لیکنه به په کمپیوتری بڼه او تیروتنو نه پاکه وی. تکراری به نه وی، دکتنپیلووی تر کتنو وروسته به لارښود استاد ته استول کیږی، دلارښود استاد ترمنښتی وروسته په خپرنه کی خپریږی. خانگړی علمی اصطلاحات باید دلیکنی په پای کی له اړینو توضیحاتو سره راوړل شی، خپرنه په دریو ژبو پښتو، دری او انگلیسی لیکنی خپروی، له پښتو او دری لیکنو سره باید دلیکنی لنډیز په انگلیسی ژبه وی. خپرنه مجله چی دافغانستان درسنبو دقانون سره سم خپرونی کوی، یوازی او یوازی علمی او خپرنیزه مجله ده، ملی ارزښتونه اودینی مقدساتو ته ژمنه ده. دداسی لیکنو له خپراوی چی په ملی کچه درز رامنځته کوی او په نړیواله کچه دافغانستان اعتبار راکموی معذرت غواړی. (د خپرنه علمی مجلی داداری له وینا څخه).

اسلامی خپرنی

دافغانستان دعلومو داکاډمی وروستی نوبتی خپرونی: کابل: ژبني او ادبی میاشتنی خپرونه / دافغانستان دعلومو اکاډمی. - کابل: دافغانستان دعلومو اکاډمی.

۴-۶گنه: پدغه گڼه کی لاندی موضوعات شتوالی لری: دخان عبدالغفارخان دسیمینار په مناسبت دافغانستان داسلامی جمهوریت دعلومو اکاډمی دریبیس دپرانستونکی وینا متن- دخپلواکی ۸۹یمه کلپزه - کاظم خان شیدا (نقشبندی مشرب) / دعبدهالله بختانی خدمتگار لیکنه - درحمان بابا روحی سفرونه / دحبیب الله رفیع لیکنه - پښتو ژبه باختری ژبه ده / دشررلیکنه - آریا / دخلیل الله ارمی لیکنه - ادبی خاطری / دمحی الدین هاشمی لیکنه - نړیوالی ژبی / دمولا

ده او فقهی قواعدی ور څخه استخراج کړې دی. داسلامی علومو معاونیت چی دری ریاستونه (فقه او قانون- تفسیر او حدیث- عقیده او ثقافت) لری دخپلو علمی پروژو د چاپ په لړکی دغه رساله ددی ورپولی چی دامام ابو حنیفه رحمت الله علیه دسیمینار دتدویر پرمهال بی گرانو هیوادوالو ته ډالی کړی، دغه رساله دحنفی مذهب له اصلی منبع مبسوط څخه ښه نمایندگی کوی، دغه قواعد په حقیقت کی دحنفی مذهب اصولو پر بنسټ ولاړ قواعد دی. افغانستان چی اکثریت وگړی بی حنفی مذهب دی ددی کتاب لوستلو ته په ملی ژبه زیاته اړتیا لری. دعلومو اکاډمی داسلامی علومو معاونیت پدی ویاری چی دغه رساله دسیمینار د تدویر په مهال چاپ ته سپاری اودهیوادوالو لپاره دخدمت مصدر گزلی " داسلامی علومو دڅانگی یادښت (دمرستیال میر محمد شریف پاگرای لیکنه).

مترجم عبدالکریم جلال فرهیخته - اسدی از پیرامون موفق فردوسی در حماسه سرایی / سید اکرام الدین حصاریان - ویژه گی های واژه سازی در شعر معاصر دری / شریف الله شریف - اثر پذیری "سیدا" کרוخی از شعرای متقدم / محمد سرور پاکفر - نظریه معنای زبان / شاه محمد مصلح - نظام نوشتاری زبان / محمد فاضل شریفی.

محمود، فضل الرحیم. -- دامام سرخسی په مبسوط کی فقهی قواعد / لیکوال فضل الرحیم محمود ؛ لارښود استاد شیرعلی ظریفی. -- کابل : دافغانستان دعلومو اکاډمی، داسلامی علومو دخپرونو څانگه، ۱۳۸۷. -- ۱۲۵مخه ؛ ۲۳ س

۴

"دامام سرخسی په مبسوط کی فقهی قواعد دهغی علمی - تحقیقی رسالی نوم دی چی دفقه او قانون دمرکز غړی فضل الرحیم محمود زیار دخوکلونو په جریان کی لیکل شوی ده، خپرونکی دامام سرخسی کتاب ټکی په ټکی مطالعه کړی

د افغانستان خپرنیزه خبر پاڼه د افغانستان د خپرنی او ارزونې د ادارې دری میاشتنی خپرونه ده. ددغه خبرپاڼې موخه داده چې لوستونکي د نوو خپرونو څخه چې په افغانستان کې په لاره اچول کېږي خبر کړي او همدارنگه د خپرنې موندنې او پایلو د رپوټونو په ویشلو او خپرولو کې مرسته وکړي. ځینی د یادو شویو منابعو څخه د انټرنیټ په پاڼه د لاسرسۍ وړ دي؛ زیاتره کتابونه او نوری خپرونې د دغه ادارې په کتابتون کې موجودی دي، نوموړی کتابتون ددغه ادارې په دفتر (د گل فروشی، کوڅه، د دوهمی کوڅې گوټ) کې موقعیت لري او د یکشنبې څخه تر پنجشنبې پوری د سهار د ۹ بجو څخه تر ۱۲:۳۰ او د ماسپښین د ۱ بجې څخه تر د مازدیگر ۴ بجو پوری د خپرونکو پرمخ پرانستی دی. دغه خبر پاڼه د رويس وایلز او ډاکټر جمیل الکوزي لخوا تصنیف، د ماري شیرزاد لخوا په پښتو ژبه ژباړه او دیزاین شوې او د امان الله اتل لخوا تصحیح شوې. که چیری تاسو د کتابونو یا نورو خپرونو یا سرچینو په اړه وړاندیزونه لری، چې باید په خبر پاڼه کې اضافه شي، نو هیله کېږي چې دغه برېښنا پتی ته برېښنالیک را واستوی: newsletter@areu.org.af.

د افغانستان د خپرنې او ارزونې اداره (AREU) یوه خپلواکه خپرنیزه اداره ده چې په کابل کې موقعیت لري. ددغه ادارې ماموریت د لوړ کیفیت خپرونو تنظیمول دي تر څو پد یو سیله پالیسي او کړنلار متاثره او آگاه کړي. همدارنگه، دغه اداره په افغانستان کې د تحلیلي ظرفیت د پیاوړي کولو پواسطه د خپرنې او زده کړې کلتور ته په فعاله توگه وده ورکوي او دغه راز په سیمه کې د موجودو ستونزو په هکله فکرونو او مباحثو ته لار هواروي. ددغه د ادارې بنسټیز لید دادی چې کار او فعالیت یې باید د افغانانو ژوند کې ښه والی رامنځته کړي. دغه اداره په ۲۰۰۲ کال کې د مرستندویه ټولني لخوا چې په افغانستان کې کار کوی تأسیس شوه. ددغه ادارې مدیره هیأت د بسپنه ورکونکو، د ملگرو ملتونو او نورو څو اړخیزه سازمانونو او نا حکومتی سازمانونو له استازو څخه عبارت دی. دغه ادارې په نږدی تیر وخت کې د اروپا کمیسیون (EC)، د دنمارک (DANIDA)، برتانیې (DFID)، سوترلند (SDC)، نورو او سویدن (SIDA) هیوادونو، د کډوالو لپاره د ملگرو ملتونو عالی کمیشنری (UNHCR)، د افغانستان حکومت د کرنی او بو او مالدارۍ له وزارت، نړیوال بانک، د اغاخان بنیاد، او د ښځو لپاره د ملگرو ملتونو د وجهې صندوق څخه څخه مالي مرستې تر لاسه کړی دی. دلایاتو معلوماتو او ددغه د ادارې خپرونو یې ډي ایف کاپیانو لپاره ویب پاڼه:

www.areu.org.af